

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 714 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrazoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Djumaniyazov Maqsud Allazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasini dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor, Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabulova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrorov Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmini barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	
Turizm sektorida milliy hunarmadchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	

Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan	150
Cao Gang , PhD Candidate	
"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoirazimovna , kafedra professori	
Mamalakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni.....	164
Ibragimov G'ayrat Ablalulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umurov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlikka ta'siri	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari	186
Burxanov Aktram Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orkali turizm industriyasini rivojlantirish usullari	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxona iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar	
va ular hisobining amaldagi holati	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari	221
Abduturapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha	
usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalari kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari	253
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi	
va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli	
yo'nalishlari	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxona iqtisodiyotida tutgan o'rni	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	
Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari...	269
G'anibayev Ilxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni	
amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	284
M. Samiyeva , kafedra assisenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmirza Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari.....	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	

Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	
Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash.....	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish.....	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	
Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish.....	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
Совершенствование учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан.....	340
Усманов Фаррух Обитжонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari.....	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiylik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике.....	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari.....	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari.....	400
J. Y. Isakov , i.f.d, professor	
Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f. d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан	412
Кошанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinoz , doktorant	
Erkin iktisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодикова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasrova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолiddin угли , магистр	

Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari.....	456
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna , PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Нодира Исаметдиновна , PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi.....	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna , iqtisod fanlari nomzodi	
Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО "Узавтосаноат"	487
Туйчиев Комилжон Лазизович , доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности	
производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хаймуродович Фармонов , профессор; Нуриллаев Жамолiddин Ярашевич , докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , PhD, kafedra dotsenti	
Инновационные методы энергосбережения как способ повышения	
конкурентоспособности предприятия	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна , к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna , i. f.n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlarini	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi , kafedra dotsenti i.f.d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish.....	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich , doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich , PhD; Akramov G'ayrat Otabek o'g'li , talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna , PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlarini	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich , kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD, kafedra dotsenti	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ	
boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
O'rta Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi.....	548
Shaymanova Nigora Yusupovna , doktorant	
Korxona investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi.....	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li , doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari.....	559
Shavqiyev Erkin , i. f. n.	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich , kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich , i.f.n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich , Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapparovich , PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'rni va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari.....	598
Usmonova Dilfuza Ilhkomovna , kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли , научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish.....	608
Artikov Kurbonazar Amonovich , mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati.....	614
Asamxodjaeva Shoirra Shukurullaevna , katta o'qituvchi	

Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения.....	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari.....	642
Norov Akmal Ruzimamatovich , DSc, kafedra professori	
Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyevna , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashuv va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida).....	661
Sayfullo Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari.....	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari... 683	
Shaniyazova Zamira Orabayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства.....	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari.....	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi.....	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	

SUG'URTA TASHKILOTLARI INVESTITSIYA FAOLIYATINI BOSHQARISH MASALALARI

Kenjayev Ilhom G'iyozovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Toshkent moliya instituti Sug'urta va pensiya ishi kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Maqolada sug'urta tashkilotlari qo'shimcha faoliyati bo'lgan investitsiya faoliyatini iqtisodiy mohiyati hamda uni boshqarish masalalari tahlili keltirilgan. Shuningdek, sug'urta tashkilotlar ixtiyorida to'plangan bo'sh moliyaviy resurslarni investitsiya obyektlariga joylashtirish sohasidagi tajribalarini o'rganish, sug'urta tashkilotlarining investitsion jarayonlarda ishtirokini yanada faollashtirish hamda investitsiya faoliyatini boshqarish sohasidagi halqaro qonunchilik normalariga oid masalalar tadqiq etilgan.

Kalit so'zlar: sug'urtalovchi, sug'urtalanuvchi, sug'urta mukofoti, sug'urta puli, sug'urta qoplamasi, sug'urta portfeli, sug'urta zaxirasi, sug'urtalovchining investitsiya faoliyati, sug'urta bozori.

Abstract: The article presents an analysis of the economic essence of investment activity, which is an additional activity of insurance organizations, and issues of its management. Also, issues related to international legal norms in the field of studying the experience of providing insurance organizations with free financial resources in investment objects, increasing the participation of insurance organizations in investment processes and managing investment activities were studied.

Key words: insurer, policyholder, insurance premium, insurance money, insurance coverage, insurance portfolio, insurance reserve, investment activity of the insurer, insurance market.

Аннотация: В статье представлен анализ экономической сущности инвестиционной деятельности, которая является дополнительной деятельностью страховых организаций, и вопросов ее управления. Также были изучены вопросы, связанные с международно-правовыми нормами в области изучения опыта предоставления в распоряжение страховых организаций свободных финансовых ресурсов в объектах инвестирования, повышения участия страховых организаций в инвестиционных процессах и управления инвестиционной деятельностью.

Ключевые слова: страховщик, страхователь, страховая премия, страховые деньги, страховое покрытие, страховой портфель, страховой резерв, инвестиционная деятельность страховщика, рынок страхования.

KIRISH

Jahon amaliyotida iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirish va shu asosda uning raqobatbardoshligini ta'minlash uchun unga birinchi navbatda etarli darajada investitsiya kiritish zarurligi tajribadan o'tgan va o'zini oqlagan usul hisoblanadi. Shuningdek jahon iqtisodiyotida investitsiyalar bo'yicha daromad normalarini hisobga olgan holda sug'urta to'lovlarini diskontlashtirish xos bo'lgan hayot sug'urtasi bo'yicha operatsiyalarni amalga oshirishda Evropa davlatlarining ixtisoslashgan sug'urta tashkilotlari uchun investitsiya faoliyatidan daromad olish muhimdir. Mazkur sug'urta tashkilotlarida likvidlik masalasi ikkinchi darajali hisoblanadi, chunki sug'urta tashkilotlariga jalb qilingan mablag'lar asosan uzoq muddatli mablag'larni tashkil qiladi. Angliya sug'urta tashkilotlarining aktivlari tarkibini olib qaraydigan bo'lsak, ularda "davlat qimmatli qog'ozlari, mahalliy organlarning qimmatli qog'ozlari va chet el qimmatli qog'ozlari 25 foiz atrofida, kompaniyalarning qimmatli qog'ozlari 30 foizdan ortiq, ssudalar va ipoteka kreditlari 2-5 foiz, ko'chmas mulkka qo'yilmalar 3-5 foizni va boshqa sohalarga 35 foiz atrofida mablag'lar yo'naltiriladi" ^[15].

Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari zamon talablar asosida amalga oshirilib, sug'urta tashkilotlari ixtiyorida bo'lgan bo'sh mablag'larni sifatli joylashtirish bugungi kunning muhim masalalaridan biri bo'lib qolmoqda. Bu borada Prezidentimiz tashabbusi bilan qabul qilingan 2017-2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasida "... sug'urta, lizing va boshqa moliyaviy xizmatlarning hajmini ularning yangi turlarini joriy qilish va sifatini oshirish hisobiga kengaytirish" ^[6] ustuvor vazifalardan biri etib belgilangan. Mazkur vazifalarning bajarilishini ta'minlash sug'urta tashkilotlarining investitsiya faoliyati samaradorligini oshirishga asoslangan sifat ko'rsatkichlari tizimini zamon talablari asosida shakllantirish va sug'urta tashkilotlarining moliyaviy resurslarini joylashtirish samaradorligini oshirishni taqozo etadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Tahlil qilinayotgan mavzu sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyati bilan bog'liq ekan, dastlab sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatiga turli iqtisodchi olimlar tomonidan berilgan ta'riflar va nazariy qarashlarni qiyosiy tahlil qilamiz.

Mikrodarajagi investitsiya faoliyatining ahamiyatini iqtisodchi olimlarning fikrlari ham tasdiqlaydi. Iqtisodchi olim Y. A. Spletuxov g'arb sug'urta tashkilotlari faoliyatini tahlil qilib, "raqobatli kurash sharoitida foydaning asosiy qismini ular faqat bevosita operatsiyalardan emas, balki investitsiyalardan olmoqda" deb yozadi ^[13].

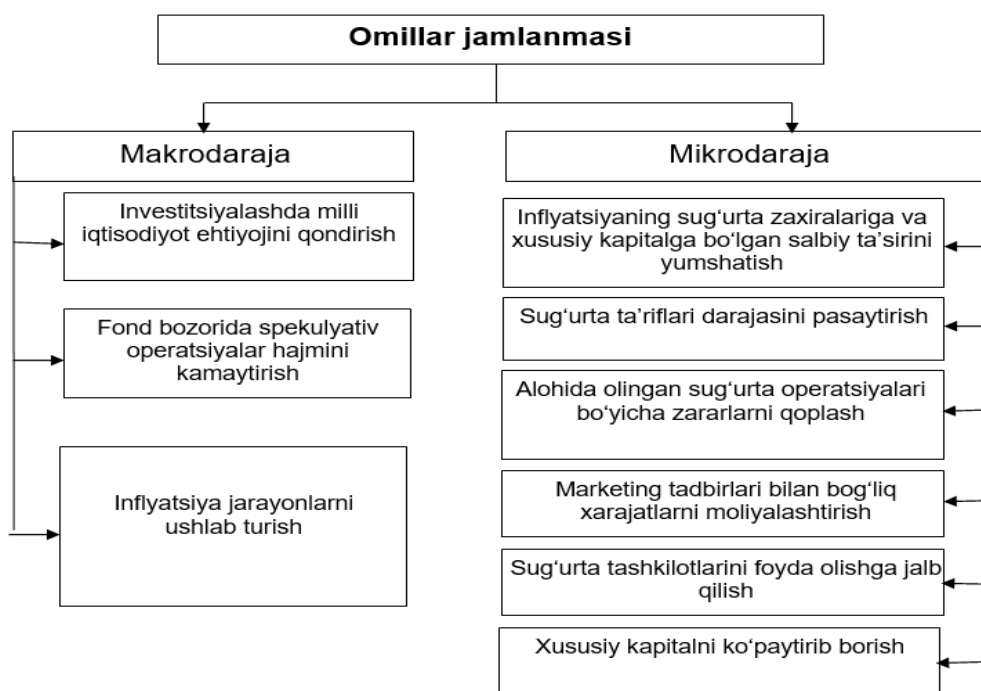
Iqtisodiyot fanlari doktori, professor L. A. Orlanyuk-Malitskaya quyidagicha bayon qilgan: Uning fikricha investitsiya faoliyatidan olinadigan foyda sug'urta tashkiloti o'zining sug'urta operatsiyalaridan zarar ko'rgan holda ishlashga imkoniyat beradi. Bu unga raqobot sharoitida bozorda o'z joyini egallashini ta'minlaydi ^[11].

Bundan tashqari, sug'urta tashkiloti uchun investitsiya faoliyatning ahamiyatini iqtisodiyot fanlari doktori, professor K. E. Turbina o'zining ilmiy tezisi bilan shunday tasdiqlanadi: "sug'urta tashkilotining investitsiya faoliyati uning moliyaviy holatiga shu darajada sezilarli ta'sir qiladiki, ko'p holatlarda quyidagilarni qayd etish mumkin: moliyaviy yil natijalari bo'yicha foyda yoki zarar, bu to'g'ri tanlangan investitsiya siyosatning oqibati, yorqin aksidir deb ta'kidlaydi" ^[10].

TAHLIL VA NATIJALAR

Sug'urta tashkilotlarining fond bozoridagi aktiv faoliyati uning tuzilmasiga spekulativ operatsiyalar ulushini pasaytirish tomonga qarab harakat qilish imkonini beradi. Bu birinchi o'rinda, faqat mo'tadil investitsiya siyosati olib borishni nazarda tutgan sug'urta faoliyatining o'ziga xosligi bilan bog'liqdir.

Makro va mikrodarajada sug'urta tashkilotlarining investitsiya siyosatining ahamiyatini belgilovchi omillarni majmualari baholash bizga ularni tizimlashtirish imkonini berdi. Ushbu tizimlashtirishni quyidagicha tasvirlash mumkin (1-rasm).

1-rasm: Sug'urta tashkilotlarining investitsiya faoliyatini mohiyati va ahamiyatini belgilab beruvchi omillar*

*Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Mamlakatimizda bugungi kunga qadar sug'urta bozori etarli darajada rivojlanmagan va ushbu bozorda faoliyat ko'rsatayotgan sug'urta tashkilotlari yirik institutsional darajasiga etmagan. Shu munosabat bilan makro-darajadagi investitsiya faoliyatining ahamiyatini belgilovchi omillar deyarli namoyon bo'lmaydi.

Rivojlangan mamlakatlar sug'urta bozorlarida esa ahvol boshqacha. Ya'ni, katta hajmdagi moliyaviy resurslarga ega bo'lgan sug'urta tashkilotlari banklar va pensiya fondlari bilan birga yirik investor sifatida faoliyat ko'rsatmoqda. Ular passiv moliyaviy resurslarni aktiv kapitalga aylantirib, milliy iqtisodiyotga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bu holat quyidagi jadvalda tasvirlangan (1-jadval).

1-jadval: Sug'urta tashkilotlarini investitsiya faoliyati tajribasining qisqacha sharhi*

Mamlakat	Sug'urta tashkilotlarining investitsiya faoliyatini o'ziga xos xususiyatlari
Germaniya	Sug'urta tashkilotlari mamlakat iqtisodiyotdagi investitsiyalarning 25 foizini ta'minlaydi va ularning investitsiya faoliyatidan olgan daromadlari jami daromadlarining 1/5 qismini tashkil qiladi.
Shvetsariya	Sug'urta tashkilotlarining muvaffaqiyatli ishlashi shartlari qo'llaniladi. Ulardan biri bo'lib, sug'urta tashkilotlarining kapital bozoridagi faol harakati hisoblandi. Sug'urta tashkilotlari aktivlarining yarmiga yaqini ssuda va investitsiyalar shaklida obligatsiyalarga joylashtiradi.
Yaponiya	Aholi mablag'larini jalb qilish uchun kelajakda milliy iqtisodiyotda strategik muammolarni echishga qaratilgan alohida olingan iqtisodiy mexanizm qo'llaniladi. Mazkur mexanizmini qo'llashga hayot sug'urtasi bilan shug'ullanuvchi sug'urta tashkilotlari jalb qilingan. Bundan tashqari, ayni paytda ular yirik investitsiya loyihalarni amalga oshirishda ustuvor huquqqa ega.
AQSh	Alohida olingan shtatlar investitsiyalarning ustuvor yo'nalishlarini belgilash huquqiga ega bo'lib, ular hozirgi vaqtda investitsiyalarga ehtiyoji yuqori bo'lgan milliy iqtisodiyot sohasiga moliyaviy resurslarni sug'urta tashkilotlari tomonidan joylashtirilishini rag'batlantiruvchi iqtisodiy me'yorlarni belgilashi mumkin.

*Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Investitsiya siyosatni ishlab chiqish iqtisodiyotning barcha darajalarida amalga oshirilishi zarur. Mikrodarajada investitsiya siyosati innovatsion faoliyatni amalga oshirayotgan korxonalar, banklar, fondlar, sug'urta tashkilotlari va uy xo'jaliklari uchun ishlab chiqilishi zarur. Shu bilan birga iqtisodiy tarmoqlar va hududlarni rivojlantirish, istiqbolli loyihalarni qo'llab-quvvatlash uchun yo'naltirilgan maqsadli investitsiya dasturlarini ishlab chiqish orqali amalga oshiriladi. Makrodarajada davlat investitsiya strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirish cheklangan byudjet mablag'laridan samarali foydalanish, istiqbolli tarmoqlar va hududlarni qo'llab-quvvatlash, barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash chora-tadbirlarini amalga oshirish imkonini beradi.

Investitsiya faoliyatini kengaytirishning muhim omili bu investitsiya muhitini yaratishdir. Investitsiya muhitini yaratish davlat miqyosida va davlat tomonidan turli vositalarni qo'llash (soliqlar vositasida, qonunchilik orqali va boshqa imtiyoz va preferensiyalar berish) orqali amalga oshiriladi. Ushbu vositalar ichki va tashqi investitsiyalarni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan bo'lishi zarur.

Jahon amaliyotida mamlakatning investitsiya muhitini baholash borasida turli yondashuvlar mavjud. Ushbu yondashuvlar bir-biridan investitsiya muhitini tashkil etuvchi omillarni to'liq yoki qisman qamrab olish bilan farq qiladi (2-jadval).

2-jadval: Mamlakatning investitsiya muhitini keltirib chiqaradigan omillar*

Omilar	Mazmuni
Iqtisodiy holat	Mamlakat to'lov balansining holati, valyuta pul tizimi barqarorligi, tashqi iqtisodiy aloqalarning rivojlanganligi, ichki bozor sig'imi, inflyatsiya darajasi, yalpi ichki maxsulot, sanoat va qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarishning o'sish suratlari
Huquqiy baza	Yangi sharoitlarga mos keladigan, mamlakat va uning alohida tarmoqlarining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini boshqaradigan farmonlar va qarorlar hamda nizomlar, yo'riqnomalarning mavjudligi
Tabiiy xom-ashyo resurslari	Mineral xom-ashyo, yoqilg'i-energetika va suv resurslari zaxiralari, qishloq xo'jaligi xom ashyosi ishlab chiqarish hajmlari
Mehnat resurslari va bandlik	Iqtisodiy faol aholi soni, band aholi ulushi, ishsizlik darajasi, xizmatchilar daromadi darajasi, kadrlarning malaka darajasi
Ishlab chiqarishning texnik bazasi	Asosiy ishlab chiqarish fondlari, ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanish darajasi, uskunalarining foydalanish muddati tarkibi, asosiy fondlarning eskirishi darajasi
Ilmiy-texnika salohiyati	Iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan investitsiyalar, shu jumladan, xorijiy investitsiyalar hajmlari. Investitsiya tavakkalchiligi darajasi, ishlab chiqarishning texnik jihozlanishi, fan-texnika yutuqlaridan foydalanish va sohasini rivojlantirish holati, mahsulotning fan sig'imkorligi katta va yuqori texnologik turlarini ishlab chiqarish
Moliya-kredit tizimi	Soliq va kredit siyosati, iqtisodiyotning real sektori korxonalarining foydalilik va rentabellik darajasi, narx siyosati va narxni shakllantirish siyosati
Infratuzilma	Bank tizimi rivojlanish holati, transport, kommunikatsiya xizmatlari va mehmonxona xo'jaligi sohalari, tovar va fond birjalari, marketing, konsalting, auditorlik xizmatlari, sug'urta sohasi tarmog'ining ishonchiligi
Ekologik vaziyat	Atrof muhitning ifloslanishi darajasi, radiatsion va zararli chiqindilar

*Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Jahon banki yondashuviga ko'ra, mamlakat investitsiya muhitiga ta'sir etuvchi omillar quyidagilardan iborat:

- iqtisodiy siyosat va huquqiy-me'yoriy amaliyotning holati;
- korrupsiya darajasi;
- sud-huquq tizimining sifati;
- jinoyatchilik darajasi;
- soliq yuki va soliqqa tortishni huquqiy jihatdan tartibga solish tizimi;
- moliya resurslarni olish imkoniyati va moliyalashtirish qiymati;
- elektr bilan ta'minlanganlik darajasi va sifati;
- ishchilar malaka darajasi hamda mehnat qonunchiligining sifati.

Tahlil natijalarini ko'rsatishicha "Standard & poor's", "Moody's", "Fitch IBCA" lar jahondagi eng yirik reyting agentliklari hisoblanadi. Ushbu agentliklar emitentning qarzi majburiyatlarini ko'rsatilgan muddatda va to'laqonli bajara olish imkoniyatlari hamda emitentlarning kredit bera olish qobiliyatiga baho beradilar. Agentliklar tomonidan ishlab chiqilgan va tuzilgan reytinglar mamlakat investitsiya muhitini ma'lum darajada baholash imkonini beradi.

Bugungi kunda yuqorida keltirilgan xalqaro agentliklardan tashqari, ko'pgina rivojlangan mamlakatlarda investitsiya muhitini o'rganuvchi, uning jozibadorligini baholovchi, aniq xulosa va ma'lumotlarni investorlar uchun taqdim etuvchi maxsus firmalar, tashkilotlar mavjud. Masalan Shveysariya, Germaniya kabi mamlakatlarning nufuzli axborot xizmatlari davlatning iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy holatini baholash uchun har biri "0" dan "12" ballgacha bo'lgan (0-qoniqarli va 12-o'ta qoniqarli) shkala bo'yicha baholanadigan 15 ta muhim ko'rsatkichni hisobga olgan "BERI" (business environment risk index) ko'rsatkichidan foydalanadi. "BERI" indeksiga kirgan ko'rsatkichlar orasida siyosiy barqarorlik (12 ball) muhim ahamiyatga ega. Umuman olganda "BERI" xizmati bu borada katta obro'y qozongan tashkilotdir. Mazkur tashkilot kapital import qiluvchi mamlakatlardagi investitsiya muhitini tahlil qilib, investitsiyalarning risklilik darajasini aniqlab beradi. "BERI" xizmati matbuot orqali turlicha indekslar bilan investorlar xorijiy mamlakatlarga investitsiya qo'yishining xatarlilik, risk darajasini aniqlab beradi.

XULOSA

Respublikamizda oxirgi yillarda sug'urta faoliyatini amalga oshirish yuzasidan tub islohatlar amalga oshirilmoqda. Bu esa sug'urta bozorida ko'rsatiladigan sug'urta xizmatlarining ko'lamini hamda sug'urta bozorida raqobat muhitini shu bilan bir qatorda tez va qulay sug'urta xizmatlarini ko'rsatishni taqozo etmoqda. Ushbu holat sug'urta tashkilotlari tomonidan ko'rsatiladigan sug'urta xizmatlar ko'lamini kengaytiradi hamda ular ixtiyorida katta miqdorda pul mablag'larini to'planishiga olib keladi. Natijada sug'urta tashkilotlarining investitsion jarayonlarda ishtirokini faollashtiradi. Shunday bo'lsa-da, sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini amalga oshirish uchun investitsiya muhiti hali hanuzgacha yaxshimas. Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini amalga oshirish muhitini yaxshilash uchun quyida chora-tadbirlarni amalga oshirishni maqsadga muvofiq deb topdik.

Birinchiidan: hududlarda sug'urtalanuvchilarga sug'urta xizmatini ko'rsatilishi bo'yicha qo'yidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish kerak. Ya'ni radio va televideniyalarda sug'urta terminlari hamda sug'urtaning huquqiy asoslari bo'yicha tushuntirish ishlarini olib borilishini yo'lga qo'yish kerak;

Ikkinchiidan: sug'urtalanuvchilar o'rtasida sug'urtaning uzoq muddatli turlaridan ko'proq foydalanishni yo'lga qo'yish kerak;

Uchinchiidan: qayta sug'urtalash bo'yicha chet el sug'urta kompaniyalari bilan hamkorlikni kuchaytirish kerak.

Yuqoridagi keltirilgan chora-tadbirlarni birin-ketinlik bilan sug'urta bozorida amalga oshirilsa, birinchiidan aholi o'rtasida sug'urta madaniyati keng shakllanadi, ikkinchiidan sug'urta tashkilotlari ixtiyorida bo'lgan bo'sh pul mablag'larni uzoq muddatga yo'naltirish imkoniyati yaratiladi, uchinchiidan sug'urta tashkilotlar ixtiyorida katta miqdordagi sug'urta mukofotlarini to'planishiga olib keladi. Bu esa sug'urta tashkilotlarining investitsiya faoliyatini samaradorlik darajasini yanada oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 23-noyabrdagi O'RQ-730-son "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasining 2008-yil 21-apreldagi O'RQ-155-son "Transport vositalari egalarining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish to'g'risida"gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasining 2009-yil 16-apreldagi O'RQ-210-son "Ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish to'g'risida"gi Qonuni.
4. O'zbekiston Respublikasining 2015-yil 26-may. O'RQ-386-son "Tashuvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish to'g'risida" gi Qonuni.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 2-avgustdagi PQ-4412-son "O'zbekiston Respublikasining sug'urta bozorini isloh qilish va uning jadal rivojlanishini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risi"dagi Qarori.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning 2022-yil 20-dekabrda Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga qilgan murojaati. <https://www.xabar.uz/jamiyat/shavkat-mirziyoyevning-oliy-majlis-va-O'zbekiston-xalqi>.
8. Балабанова И.Т. Риск-менеджмент. Москва: Финансы и статистика, 1996. с.192.
9. Гварлиани Е.Т. Денежные потоки в страховании. Финансы и статистика, 2004. с.336.
10. Турбина К.Е. Теория и практика страхования, М.: Анкил 2003.с.191.
11. Орланюк-Малицкая Л.А., Яновой С.Ю. Страхование.-М.: Юрайт, 2012. с.880.
12. Прокофьева Е.Л. Инвестиционные возможности страховых компаний: монография. Абакан: Издательство Государственного Университета Хакасии, 2008. с.112.
13. Сплетухоу Ю.А., Дюжиков Е.Ф. Страхование. Учебное пособие. - М.: "Инфра-М", 2012. – с.357.
14. Мазанова Е.В. Статистический анализ инвестиционных возможностей страховых компаний. Автореферат диссертации на соискание кандидата экономических наук, Оренбург 2008. с.25.
15. Сирцов О.В. Методы прогнозирования, анализ инвестиционных возможностей страховых компаний. Автореферат диссертации на соискание кандидата экономических наук, – Москва, 2009. – с.20.
16. <https://www.louisepryor.com> - Enhanced capital requirements and Individual Capital Assessments Insurers; Comite Europeen des Assurances.pdf

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining

2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

